

13. King S. The Langoliers // Four Past Midnight.–London: Guild Publishing, 1990. – P. 9 – 217.
14. Tyrnn M. B. Preface to Horror Literature: A Core Collection and Reference Guide. Ed. By M. B. Tymn. – NY, L, 1991. – 456 p.
15. Prieto-Pablos J. A. The paradox of suspense // J. A. Prieto-Pablos. – Poetics, 1998. – № 26. – P. 99 –113.

УДК 811.161.1'276.2

Олексій Букалов
(Херсон)

ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У РОСІЙСЬКОМУ ЗАГАЛЬНОМУ СЛЕНЗІ

Статтю присвячено особливостям функціонування іношомовних запозичень у російському загальному слензі. У статті проаналізовано основні причини і джерела запозичення й показані способи фонетичної та граматичної адаптації іношомовних запозичень у російському загальному слензі.

Ключові слова: іношомовні запозичення, запозичення, літературна мова, російський загальний сленг, фонетична та граматична адаптація, семантична адаптація.

The article deals with the peculiarities of functioning of foreign borrowings in Russian general slang. The causes and principal sources of borrowings are analyzed. The article also shows the ways of phonetic and grammatical integration of borrowings in Russian general slang.

Key words: foreign borrowings, borrowing, standard language, Russian general slang, phonetic and grammatical integration, semantic adaptation.

Останнім часом спостерігається активний розвиток нелітературних субкодів російської мови. Поштовхом до такого розвитку стали глобальні зміни суспільства в середині 80-х років ХХ століття: усунення соціальних кордонів сприяло зняттю обмежень у мові. Саме в останні два десятиліття минулого сторіччя спостерігався перехід субкодів з вузької області їхнього функціонування в такі сфери, в яких наявність позалітературних елементів раніше не було можливим або було поодиноким: мистецтво (кінематограф, література), журналістика, сфера масової комунікації, усне мовлення освічених людей. Жаргонізація мови стає масовою та широко розповсюдженою. У зв'язку з цим можна говорити про появу в даний період загального сленгу. Для опису цього явища існує багато термінів, однак, загалом, усі вони зводяться до такого визначення: загальний сленг – це особливий лексико-фразеологічний шар, який складається зі слів і фразеологічних одиниць, запозичених зі спеціального сленгу, жаргону, аргю, просторіччя та інших соціальних діалектів, одиниці яких, покидаючи спочатку вузьку сферу свого використання та поширюючись в усному мовленні, медійному дискурсі та художній літературі, стають зрозумілими для широкого кола носіїв російської мови незалежно від віку, професії, освіти та соціального статусу і вживаються ними в ситуаціях невимушеного спілкування або для створення таких ситуацій [6; 9; 10].

Дослідження загального сленгу в російській мові почалося відносно недавно. Лінгвісти намагаються дати визначення загальному сленгу, однак єдиного підходу до даного явища досі не існує. Проблема загального сленгу входить в коло наукових інтересів таких сучасних лінгвістів, як Розіна Р.І., Хімік В.В., Грачов М.А. та багатьох інших. В Україні загальний сленг у російській мові досліджують Кудрявцева Л.О., Гордієнко В.А. та інші. Слід зазначити, що диференціація сленгу на загальний і спеціальний спочатку застосовувалася тільки фахівцями романо-германської філології, але завдяки широкій поширеності самого терміна «сленг» у сучасній русистиці, подібне розмежування стало використовуватися також і по відношенню до російської мови. Проте, до кінця не окреслено межі між загальним сленгом та міським просторіччям, не визначено в повній мірі ступінь

наближеності загального сленгу до літературного стандарту, немає чітких критеріїв віднесення тих чи інших лексичних одиниць до загального сленгу.

Вищесказане зумовило актуальність вивчення загального сленгу, в тому числі джерел поповнення його словникового запасу.

Мета статті – проаналізувати деякі особливості функціонування лексичних одиниць іншомовного походження в російському загальному слензі.

Відмінною рисою поповнення словникового запасу загального сленгу наприкінці ХХ – початку ХХІ століття є високий коефіцієнт запозичень. Сленгове запозичення – це мовний процес, який зумовлений дією низки як інтралінгвальних, так і екстралінгвальних чинників. Крисін Л.П. виділяє такі зовнішні умови запозичення іншомовної лексики, що також характерні для загального сленгу:

- усвідомлення різними верствами населення країни, що вони є частиною цивілізованого світу;
- переоцінка соціальних і моральних цінностей, зсунення акцентів з класових і партійних пріоритетів на загальнолюдські;
- відкрита орієнтація на Захід в галузі економіки, політичної структури держави, в сферах культури, спорту, торгівлі, моди, музики тощо [5, с. 27].

До екстралінгвальних чинників, що є причинами збільшення кількості іншомовних запозичень у різних сферах використання мови, можна також віднести розповсюдження та поліпшення вивчення іноземних мов (переважно англійської) у вищих навчальних закладах і школах, зростання обсягу наукової літератури, яка випускається різними мовами, та прагнення діячів науки, техніки та культури різних країн до постійного обміну досвідом. Всі вище перераховані причини свідчать про наявність більш-менш тісних політичних, економіко-промислових і культурних зв'язків між народами-носіями мов у кінці ХХ – початку ХХІ століття.

У сучасному російському загальному слензі зустрічаються запозичення з різних мов: **німецької**: *аллес* (alles), *капут* (kaputt) – «кінець, фініш, крах», *натюрlich* (natürlich) – «безумовно, обов'язково, звісно», **французької**: *селявуха* (c'est la vie) – «життя». Небагаточисельними є слова **італійського** походження: *аривидеры* (arividerchi) – «бувай, прощай»; **арабського**: *магарыч* (maharij) – «винагорода в подяку за що-небудь, зазвичай щось алкогольне». Крім того, в загальному слензі функціонують **циганізми**: *тырить* (te teres – «тримати, мати, брати, чекати») – «ховати, приховувати, красти»; *лавэ* (lowe) – «гроші»; *чувак* – «молода людина». З **івриту** запозичені такі сленгізми, як: *ксива* (kosav – «писати») – «паспорт, документ, записка, лист»; з **ідишу** було запозичене на перший погляд споконвічне російське слово *мусор* у значенні «міліціонер» (слово *мусер* фіксується як в івриті, так і в ідиші, в останньому воно має значення «донощик»). Утім, відомий дослідник російського арго Грачов М.А. піддає сумніву думку про іншомовне походження вищевказаної одиниці, допускаючи утворення цієї одиниці шляхом переосмислення російського слова *мусор* [1, с. 170-171].

Наведемо декілька прикладів:

«И есть ли какое-то разумное количество прокурорских ксив, позволяющих почти любому сотруднику чувствовать себя ну если не Богом, то, минимум, царём?» (Аргументы и Факты, 09.08.2013)

«Вот он выходит, я вижу: вроде бы мой чувак, все знает, интересно поговорить», – Катерина Шавріна (програма «Наодинці з усіма», Первый канал, 29.08.2014).

Деякі лексичні одиниці, переходячи до загального сленгу, зазнають значних фонетичних і семантичних змін, і не завжди можливо розпізнати в них запозичення. Крім цього, не завжди можна точно встановити, з якої мови було запозичено певне слово в сучасному загальному слензі. Наприклад, існує дві точки зору щодо походження сленгізму *понт* «обман, хитрість, виверт; гонор, самовпевнена поведінка»: одні вчені вважають словотворчою базою цієї одиниці англійську мову (*point* – «показувати, робити стійку») [7], інші – французьку мову (*ponte* – «впливова особа») [1].

Найбільша кількість сучасних сленгізмів запозичується з англійської мови. Присутність англійських запозичень у загальному слензі є настільки помітною, що це стає

однією з головних його характеристик: *фейс* – «обличчя», *герла* – «дівчина», *хайер* – «зачіска, волосся», *бакс* – «долар», *уик-энд* – «вихідні» тощо.

Як правило, сленгізм, запозичений з англійської мови, сприймається оригінальним словом в оточенні споконвічно російських сленгізмів, які є менш експресивними:

«Ленноксу Льюису набили «фейс» по-голливудски» (Комсомольская Правда, 24.04.2001).

Юлий Ким: «Для телевидения главное, чтобы «пилл хавал» (Комсомольская Правда, 23.07.2010).

«Администраторы сайтов пытались специальной программой отсекают очень активных «юзеров», но те модифицировались» (Аргументы и Факты, 16.01.2014).

За останні 30–35 років вплив англіцизмів на російський нелітературний субкод то посилювався, то слабшав [2, с. 649]. Є групи людей, які у певному сенсі культивують англіцизми, наприклад, хіпі в 60–70-і роки ХХ століття або програмісти на початку ХХІ століття.

Серед мовних причин запозичення англомовної лексики можна виділити ті, що є найбільш актуальними для сучасного загального сленгу:

- необхідність ідентифікації нової речі або нового явища, які не мають однослівної номінації в російській мові: *флешка* – «зйомний накопичувач інформації», *спам* – «нав'язлива реклама в Інтернеті»:

«Кроме того, результаты снимков теперь можно не только распечатать, но и скинуть на диск или флешку» (Первый канал, «Новости», 12.11.2014).

«В июле такой же спам-атаке подвергся опрос на тему причастности России к падению малазийского «Боинга» в Донецкой области» (Комсомольская Правда в Украине, 18.11.2014);

- необхідність розрізняти змістовно близькі, але не тотожні поняття, наприклад, слово *имидж* співвідноситься з більш вузьким поняттям, ніж літературне слово *образ*; слово *стебаться* має конотацію, яка відрізняється від конотації відповідних йому літературних слів *издеваться*, *иронизировать*:

«Он передвигается в новый имидж, человека, спасшего Украину от крупномасштабной войны» (Кореспондент, 20.09.2014);

- утворення структурно аналогічних слів або наявність ряду із загальним структурним компонентом (наприклад, прикметники, що походять від англійських коренів, з суфіксом *-ов-*: *олдовый*, *хитовый*, *френдовый*, *брендовый*; іменники з англійським закінченням *-инг*: *шоппинг*, *митинг* у значенні «зустріч, побачення»):

«Пикантный сюжет для взрослых, живой оркестр, хитовая музыка, стильная джазовая хореография Боба Фосси, неповторимый блеск и оригинальное бродвейское качество сделали эту постановку самой посещаемой в стране» (Аргументы и Факты, 15.01.2014);

- тенденція до усунення омонімії або полісемії споконвічного літературного слова та сленгізму (наприклад, *реклама* та *пиар*, *пользоваться* та *юзать*);

- забезпечення стилістичного або емпатичного ефекту (наприклад: *клёво*, *круто* замість *хорошо*; *офигенно* замість *здорово*, *отлично*) [8, с. 6] [3]:

«Это даёт мне полное право сказать коротко и понятно для каждого: это круто!» – репліка прем'єр-міністра Росії з приводу майбутньої Олімпіади в Сочі (Первый канал, «Время», 12.02.2010).

Традиційно вважається, що для входження іншомовного слова в систему російської мови необхідні наступні умови: 1) передача іншомовного слова фонетичними та графічними засобами російської мови; 2) співвідношення слова з граматичними класами та категоріями російської мови; 3) фонетичне засвоєння англійського слова; 4) граматичне засвоєння; 5) словотвірна активність слова; 6) семантичне засвоєння іншомовного слова; 6) регулярна уживаність в мові [4, с. 35]. Необхідно відзначити, що не всі з перерахованих вище умов є обов'язковими. Так, фонетична асиміляція англійського слова в загальному слензі є факультативною. Втім, нерідко англійське слово запозичується повністю, зі своєю вимовою, написанням і значенням, а пізніше піддається асиміляції. В результаті англійська вимова

деформується «на російський лад». Наприклад, *бойфренд* – «друг, приятель, коханий чоловік» (від англ. *boyfriend*), *гелфренд* – «подруга, кохана жінка», *мэн* – «чоловік» (від англ. *man* у тому ж значенні).

Орієнтація носіїв загального сленгу на звуковий образ слова, а не на його графічну форму (наприклад, *пилл* – «люди» від англ. *people*) нерідко відбувається для того, щоб уникнути омонімічності сленгізмів зі словами російської літературної мови: *сейшн* «гламурна тусовка» (сленг.) та *сессия* (літ.) від англ. *session*; *пати* «вечірка» і *партия* від англ. *party*.

Ще одна умова запозичення – семантичне освоєння іншомовного слова – передбачає відсутність у лексичній одиниці дублетних синонімічних відносин зі словами, які вже існують в російській мові. Проте, майже всі сленгізми мають еквіваленти в літературній російській мові, але нерідко неоднослівні: *ламер* – «людина, яка сильно переоцінює свої здібності», *юзер* – «користувач пристрою, який не дуже глибоко розуміє принципи його роботи». Однак сленгова одиниця відрізняється від літературної, крім функціонально-стилістичної диференціації та односкладності, новизною і емоційністю.

Джерелами запозичень для сучасного загального сленгу може служити як літературна мова, так і нелітературні субкоди. Наприклад, слова *бойфренд*, *фейс*, *юзер* походять від літературних слів англійської мови (*boyfriend*, *face*, *user* відповідно), а слова *бакс*, *чикса* – від сленгових слів (*buck*, *chick* відповідно).

Запозичені сленгізми представляють собою слова різних частин мови, домінуюче положення при цьому мають іменники (*бакс*, *финт*, *герла*), менш розповсюдженими є дієслова (*юзать*, *лайкнуть*), прикметники (*брендовый*, *кульный*) та прислівники (*окей*, *файно*).

Необхідно також відзначити тенденцію запозичення загальним сленгом слів, що належать не тільки до самостійних частин мови. Так, останнім часом, поряд із споконвічно російськими вигуками використовуються англомовні *гуд бай*, *плиз*, *вау*, *упс* тощо.

Крім фонетичної адаптації іншомовного слова, що ввійшло в російський загальний сленг, як правило, відбувається зміна його граматичної форми. Так, деякі запозичення набувають у початковій формі ненульові флексії та формотворчі афікси, які властиві словам російської мови, наприклад: *герла*, *олды*, *юзать*, *спамить* тощо. Сленгізми іншомовного походження активно вступають в систему словозміни російської мови: *фейс* – *фейсом*, *на фејсе* тощо; *лайкать* – *лайкнуть*, *лайкни* тощо; *гуглить* – *загуглил*, *погугли* тощо.

Таким чином, іншомовні запозичення є потужним джерелом поповнення словника загального сленгу. Іншомовні слова, які звучать у мові носія російської загального сленгу, сприймаються як нестандартний, своєрідний спосіб самоідентифікації. Так, використання у мові англіцизмів стає певною модою не тільки серед молоді, ця мода охопила найширші верстви населення – від представників так званого шоу-бізнесу до політиків. Відповідно, іншомовні запозичення у складі загального сленгу все активніше проникають у засоби масової інформації, які, відображаючи мовлення сучасної людини, стають популяризаторами загального сленгу. Масовість і активність іншомовних запозичень у загальному слензі зумовлюють необхідність подальшого глибокого вивчення цього питання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грачёв М. А. От Ваньки Каина до мафии / М. А. Грачёв. – СПб. : Азбука-классика, Авалонь, 2005. – 384 с.
2. Елистратов В. С. Толковый словарь русского сленга / В. С. Елистратов. – М. : АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2010. – 672 с. – (Словари русского языка).
3. Крысин Л. П. Иноязычное слово в контексте современной общественной жизни / Л. П. Крысин // Русский язык конца XX столетия (1985-1995) [под ред. Е. А. Земской]. – М., 1996. – С. 142–161.
4. Крысин Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке / Л. П. Крысин. – М. : Наука, 1968. – 204 с.
5. Крысин Л. П. Лексическое заимствование и калькирование в русском языке последних десятилетий / Л. П. Крысин // Вопросы языкознания. – 2002. – № 6. – С. 7–34.

6. Кудрявцева Л. А. Общий сленг в русском языке / Л. А. Кудрявцева // Владимир Иванович Даль и современные филологические исследования: [Сб. научных работ]. – Киев : Издательско-полиграфический центр «Київський університет», 2002. – С. 198–203.
7. Мурашов А. Жаргон: преодолеть изучая / А. Мурашов // Народное образование. – 2001. – № 1. – С. 179–187.
8. Никитина Т. Г. Молодёжный сленг: толковый словарь: более 12000 слов; свыше 3000 фразеологизмов / Т. Г. Никитина. – М. : Астрель: АСТ, 2007. – 910, [2] с.
9. Розина Р. И. Состояние и тенденции развития общего русского сленга 2000–2003 гг. / Р. И. Розина // Русский язык. – 2003. – № 20 (23–31 мая). – С. 12–13.
10. Хомяков В. А. Нестандартная лексика в структуре английского языка национального периода: Автореф. дис. ... докт. филол. наук / В. А. Хомяков – Л., 1980. – 49 с.

УДК 811. 161. 2' 37/ 38: 821. 161. 2. "19"

Ірина Гайдаєнко
(Херсон)

СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ВИЯВИ ЛЕКСЕМ НА ПОЗНАЧЕННЯ ВІДЧУТТІВ (СМАК ТА ЗАПАХ) У ТВОРАХ ЯРА СЛАВУТИЧА

У статті досліджено семантико-стилістичні вияви лексики на позначення смаку та запаху, виявленої у творах Яра Славутича. Дослідниця вивчає особливості функціонування лексики на позначення відчуття (смак та запах) у семантичному та стилістичному аспектах.

Ключові слова: *семантика, лексика, лексема, функція, експресія, відчуття, смак, запах.*

The article focuses on the problem of semantic-stylistic analysis of the vocabulary on designation of taste and smell traced in the works of literature of Yar Slavutich. The researcher explores peculiarities of vocabulary functioning on designation of sensation (taste and smell) in semantic and stylistic aspects.

Key words: *semantics, vocabulary, lexeme, function, expression, sensation, taste, smell.*

Арсенал мовно-виражальних засобів, через який майстер слова розкриває ідейно-естетичний зміст художнього твору, автор добирає залежно від світобачення, від манери оповіді. Послугуючись різноманітними лексичними та стилістичними засобами, письменники передають смакові, запахові та інші відчуття.

Актуальність нашої статті полягає в тому, що серед поетів – представників діаспори в останні десятиріччя Яр Славутич посідає особливо важливе місце. Його поетичний світ достатньо розмаїтий у плані тематичних обширів, образотворчих засобів. Естетичні засади творчості поета значною мірою з'ясовано та потреба цілісно й повно вивчити стилістичні й лексико-семантичні особливості складу мови творів Яра Славутича викликає великий інтерес у дослідників.

Творчість Яра Славутича в мовознавчому аспекті досліджували В. Олексенко [1], М. Пентиліук [2], Л. Селіверстова [3], Н. Сологуб [5], В. Тихоша [6] та інші. Однак питання вивчення семантико-стилістичної структури, функціонування лексики на позначення відчуттів розкрито не достатньо глибоко. Саме цим і зумовлений вибір теми роботи.

Слова, що позначають відчуття в лексичному складі української літературної мови, зокрема в поезіях Яра Славутича, становлять своєрідний лексичний шар, вартий того, щоб на ньому зупинитися окремо і з'ясувати його пізнавальну та естетичну цінність. Тому **мета нашої розвідки** – простежити на матеріалі поетичної творчості, видатного митця слова сучасності, особливості функціонування слів на позначення відчуттів у створенні художніх картин і образів, дати їм семантико-стилістичну характеристику.